

België: veel branddoden, weinig rookmelders

Door te weinig of geen rookmelders in Belgische woningen vallen er relatief veel doden bij woningbranden. Alleen al dit jaar kwamen 23 mensen om. Waarom zo veel slachtoffers vallen is echter lastig te zeggen. Sinds twee jaar worden fatale woningbranden in kaart gebracht, maar een trend is nog niet te ontdekken. 'De cijfers over 2014 en 2015 verschillen nogal en het is niet altijd duidelijk wat de brandoorzaak is', aldus brandpreventieadviseur Tim Renders uit België. 'Zelf brandonderzoek doen staat hoog op onze wensenlijst.'

DOOR JOLANDA HAVEN

België is sinds zes jaar actief bezig met wat wij in Nederland Brandveilig Leven noemen. Er zijn zowel landelijk als regionaal diverse campagnes om het belang van rookmelders onder aandacht te brengen. Ook is er een website: www.speelnietmetvuur.be. Brandveilig gedrag en veiligheidsbewustzijn vergroten, staat echter nog in de kinderschoenen. 'Sinds twee jaar ben ik vanuit de brandweer voor twee dagen gedetacheerd bij de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken om bij de brandweergebieden meer draagvlak voor brandveiligheid te creëren. Daarnaast probeer ik gegevens van fatale woningbranden te verzamelen', aldus Renders. 'Zonder gegevens geen preventie.' De andere drie dagen is hij operationeel brandweerman op de post Leuven, zone Vlaams-Brabant Oost. België telt 34 zones verdeeld over de gewesten Wallonië en Vlaanderen. Dit is te vergelijken met de veiligheidsregio's in Nederland. Brussel is een zone en gewest tegelijk, dus 35 zones in totaal.

'IN BELGIE KOMEN IN 2014 EN 2015 EVENVEEL OUDEREN ALS JONGEREN OM HET LEVEN DOOR BRAND'

GEGEVENS VERZAMELEN

'Ik ben niet zo goed in mijn vak', zegt Renders met een knipoog. Er vallen jaarlijks relatief veel slachtoffers door geen of te weinig rookmelders. 'Ik heb mij verdiept in de materie, branden in kaart gebracht en contact gezocht met betreffende korpsen om gegevens te verifiëren en voor informatie over bijvoorbeeld rookmelders, een vluchtplan, de oorzaak en zelfredzaamheid. Renders: 'Mijn gegevens zijn minder uitgebreid dan in Nederland. Wij doen in België vanuit de brandweer nog geen brandonderzoek. Maar we hebben wel een aantal oorzaken weten te achterhalen.' Ook geslacht, leeftijd, tijdstip van de brand en het type woning heeft

Brandpreventieadviseur Tim Renders geeft voorlichting over onder andere rookmelders aan andere brandpreventieadviseurs.

hij in kaart gebracht. Maar een trend is nog niet te ontdekken. Daarvoor is de onderzoeksperiode te kort. Er zijn wel opvallende feiten te noemen.

In 2014 vielen ten minste 69 dodelijke slachtoffers bij woningbranden. Vorig jaar waren dat er 57. Kijkend naar het aantal slachtoffers in de eerste drie maanden van dit jaar, lijkt de daling zich niet voort te zetten. Van de 23 mensen kwamen 17 om in Vlaanderen. Vorig jaar vielen de meeste slachtoffers in Wallonië. Van de 57 slachtoffers kwamen daar 33 mensen om het leven. Slechts twee mensen stierven in Brussel door brand. Veertig procent van de branden brak 's nachts uit en maar liefst elf slachtoffers waren jonger dan twaalf jaar. 'Dat is opvallend als je het vergelijkt met Nederland. Daar waren vorig jaar geen slachtoffers onder de achttien jaar', aldus Renders. 'En in 2014 waren er onder de zestien jaar geen slachtoffers in Nederland. Het aantal jongeren dat omkwam, was dus een verdubbeling ten opzichte van 2014. We zoeken uit waarom zoveel jongeren zijn omgekomen. We bekijken ook hoe we dit in de toekomst beter kunnen

De brandweer gaat langs diverse evenementen om het belang van brandveiligheid en het hebben van een rookmelders onder de aandacht te brengen.

aanpakken.' Hoewel in Nederland ouderen vaker slachtoffer zijn, gaat die constatering in België niet op. Daar kwamen gemiddeld evenveel ouderen als jongeren om. In 2015 was de vakantieperiode het dodelijkst. Het jaar daarvoor vielen in januari veel doden. Een belangrijk punt is het ontbreken van rookmelders. Uit onderzoek blijkt dat in Vlaanderen 43% van de woningen zijn voorzien van een rookmelder. 84% in Wallonië, 74% in Brussel.

GEEN EENDUIDIGE REGELGEVING

De regelgeving maakt het er niet makkelijker op. In alle drie gewesten gelden andere regels. In Wallonië bijvoorbeeld moet in woningen elke verdieping voorzien zijn van één rookmelder per 80m², in Vlaanderen stelt men rookmelders in nieuwbouwhuizen, renovaties en huurwoningen verplicht. Renders pleit voor meer harmonisering van de drie regelgevingen of voor één landelijk geldende wetgeving omtrent rookmelders. Dat maakt het een stuk duidelijker voor iedereen. Brussel scoort goed. Dit jaar zijn daar nog geen mensen om het leven gekomen. Wat een verklaring zou kunnen zijn, is dat mensen daar veelal huren. In de Brusselse regelgeving staat dat alle vluchtwegen in huurwoningen vanuit de slaapkamer moeten zijn voorzien van een rookmelder. In eigen woningen is dat geen verplichting. In verhouding telt een woning daar meerdere rookmelders.

BRANDPREVENTIEADVISEURS

Hoewel België sinds twee jaar actief campagne voert voor voldoende rookmelders en een afgesproken vluchtplan, is zij al sinds 2010 bezig om het veiligheidsbewustzijn bij burgers te vergroten. Sindsdien heeft België Brandpreventieadviseurs (BPA). België

telt 550 BPA's verdeeld over de 35 zones. Iedere zone heeft één coördinator. 'De invulling van de functie was vrijblijvend', vervolgt Renders. 'Vorig jaar zijn 250 BPA's opgeleid. Het is een opleiding van twee dagen waarbij veel tijd wordt gestoken in communicatie. Naast feiten over rookmelders leren de BPA's hoe je een goed verhaal vertelt.' Ofwel storytelling. Zowel medewerkers met een warme als koude functie moeten het verhaal kunnen uitdragen naar hun familie, vrienden en kennissen. 'Ons doel is dat alle brandweermannen en -vrouwen deze opleiding volgen, dat zijn er 17.800', aldus Renders. 'Ze hoeven niet allemaal voorlichting te geven aan burgers. Belangrijker is dat ze het verhaal erachter weten en het kunnen vertellen wanneer er naar wordt gevraagd. Ons netwerk is veel groter dan we denken, dat moeten we benutten door onze boodschap op informele manier te verspreiden.'

STUURGROEP

Renders vindt de structuur van de Nederlandse brandweerorganisatie bijzonder. 'Wij hebben geen Brandweer België. Ieder gewest heeft zijn eigen brandweerefederatie. Toch is er sinds 2014 vanuit de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken een stuurgroep ingericht waar één vertegenwoordiger van iedere zone in zit. Zo zitten we met heel België om tafel.' De stuurgroep kijkt naar landelijke issues. Ze wil kennis en ervaringen bundelen en die uitdragen naar het veld. Het aantal doden bij woningbranden is één van de onderwerpen waar in maart een bijeenkomst over is geweest. Sinds vorig jaar is er beleid vastgesteld en moeten zones een actieplan maken hoe zij brandveiligheid bij burgers willen vergroten. Iedere regio mag daar op zijn eigen manier invulling aan geven. Renders: 'Naast de landelijke rookmeldercampagnes die regionaal

worden uitgerold, zie je ook veel doelgroepgerichte voorlichting en nazorgmomenten wanneer ergens brand is geweest. In Brussel rijden brandweervoertuigen rond met foto's van bekende Belgische acteurs en zangers. Serieuze maar ook ludieke acties worden bedacht om burgers bewust te maken.'

Om het aantal slachtoffers terug te dringen moet je meer doen dan alleen een rookmeldercampagne. 'Aangezien we net zijn gestart ligt er nog een grote uitdaging op dat gebied, maar het komt langzaam van de grond', aldus Renders. 'Vorig jaar heeft brandonderzoeker en risicobeheerser Joost Ebus van Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden op de Dag van de Veiligheid het belang van brandonderzoek bij ons onder de aandacht gebracht. Een absolute trigger en de brandweer staat er open voor, maar het vraagt tijd, kennis, geld en middelen. Daar is het nu nog te vroeg voor.'

DRIE FATALE WONINGBRANDEN IN VIER WEKEN

Bruno Denys is brandweerofficier in Ieper, zone Westhoek. In vier weken tijd kregen posten in zijn zone te maken met drie fatale woningbranden. Hoewel het drie compleet verschillende omstandigheden waren waarin de brand uitbrak, waren in alle drie de gevallen geen rookmelders aanwezig die mogelijk persoonlijk leed hadden kunnen voorkomen. 'Dat is extreem veel', aldus Denys. Westhoek is een landelijk uitgestrekt gebied. 'Onze uitruktijd is gemiddeld tien à vijftien minuten. Bij een woningbrand rukken we altijd met twee autopompen (vergelijkbaar met een Nederlandse TS, red.) een tankwagen (drie man) en ladderwagen (drie

De brandpreventieadviseurs in actie. Burgers komen steeds vaker uit zichzelf naar de stand met vragen over brandveiligheid.

man) uit. Daarmee kunnen we helaas niet altijd voorkomen dat er slachtoffers vallen. Daarom is het belang van eigen veiligheid ook zo groot', vertelt Denys. Alle drie de branden zijn 's avonds of 's nachts ontstaan terwijl de bewoner sliep. Een minderzelfredzame vrouw kwam om het leven toen een handdoek te dicht tegen een gaskachel vlam vatte. Een andere vrouw kwam om doordat ze in een stoel zat te roken en in slaap viel. Het derde slachtoffer, eveneens een vrouw, kon na een felle uitslaande brand haar appartement op de bovenste verdieping niet tijdig verlaten. 'Wij doen zelf geen onderzoek naar de branden', vervolgt Denys. 'Toch kan de oorzaak soms worden achterhaald. Een gerechtsdeskundige komt namelijk ter plaatse en kijkt of er mogelijk sprake is van een strafbaar feit. Net als in Nederland wanneer de technische recherche onderzoek doet. Die kan ons meer vertellen.

Brandweervoertuigen in België zijn voorzien van posters met bekende Belgen. Zij prijzen rookmelders aan.

Maar ook vanuit de verzekeringsmaatschappijen wordt onderzoek gedaan. Na een brand met fatale afloop neem ik altijd contact op met de bevelvoerder om feiten over de brand te verzamelen. Deze feiten geef ik door aan Renders.'

AANDACHT VAN BURGERS, MEDIA EN POLITIEK

Denys is sinds drie jaar ook coördinator BPA in de zone Westhoek, die in totaal 22 posten telt en vijftien BPA's. Binnen de zone draait het project Brandveilig Wonen. 'Wij richten ons, evenals vele andere zones, voornamelijk op het belang van rookmelders en het hebben van een vluchtplan', aldus Denys. 'Wij hebben een informatiestand waarmee we langs markten, evenementen en kermissen gaan. Drie jaar geleden moesten we echt moeite doen om de aandacht van burgers te trekken. Nu zie je langzaam dat mensen naar ons toe komen en uit zichzelf vragen stellen. Maar de aandacht en focus kan altijd beter.'

Ook probeert de brandweer via de politiek en de media het belang van rookmelders onder de aandacht te brengen, maar dat is volgens Denys ontzettend lastig. 'De politiek denkt en kijkt veel meer vanuit en naar regelgeving. Ook zijn rookmelders geen interessant onderwerp voor de media. Onlangs stond er nog een artikel in de krant over een hond die zijn baasjes waarschuwde nadat brand was uitgebroken. Geweldig natuurlijk dat dit is gebeurd, maar ik lees nergens in de krant wanneer een rookmelder mensen attendeert op brand. Wat wij willen communiceren wordt denk ik gezien als reclame, erg jammer. Wij wachten in ieder geval niet op de politiek, maar hopen door onze campagnes burgers wakker te schudden. Het hebben van rookmelders is van levensbelang.' ■